

Текст Берлинске декларације о отвореном приступу знању из природно-математичких и хуманистичких наука

Увод

Интернет је из основа променио практичне и економске реалности дистрибуције научног знања и културне баштине. По први пут, интернет тренутно пружа прилику за успостављање глобалног и интерактивног представљања људског знања, укључујући културну баштину, као и за обезбеђивање приступа том знању у читавом свету.

Ми, доле потписани, осећамо обавезу да прихватимо изазов који пружа интернет као делотворни медиј за дистрибуцију знања у настајању. Очито је да ће такав развој омогућити значајне измене природе научног издаваштва као и постојећег система обезбеђења квалитета.

У духу Декларације Будимпештанске иницијативе за отворени приступ, Повеље ЕСНО и Бетезданске изјаве о објављивању са отвореним приступом, припремили смо нацрт Берлинске декларације како бисмо промовисали интернет као функционалан инструмент за успостављање глобалне основе научног знања и људске мисли, и предложили мере које би креатори истраживачке политике, научно-истраживачке установе, фондови за финансирање истраживања, библиотеке, архиви и музеји требало да размотре.

Циљеви

Наша мисија ширења знања само је делимично испуњена уколико приступ информацијама није широко и редовно омогућен и доступан друштву. Треба да подржимо нове могућности ширења знања не само помоћу класичних форми него све више и кроз парадигму отвореног приступа преко интернета. Отворени приступ дефинишемо као свеобухватан извор људског знања и културне баштине који је потврђен од стране научне заједнице.

Да бисмо остварили визију глобалног и приступачног представљања знања, будућа мрежа треба да буде одржива, интерактивна и транспарентна. Садржај и софтверски алати морају бити отворено доступни и компатибилни.

Дефиниција прилога са отвореним приступом

Успостављање отвореног приступа као корисне и исплативе процедуре у идеалном случају захтева активан допринос сваког појединог ствараоца научног знања и поседника културног наслеђа. Прилози са отвореним приступом укључују изворне резултате научних истраживања, необрађене податке и метаподатке, изворе, дигиталне приказе сликовног и графичког материјала и научну мултимедијалну грађу.

Прилози са отвореним приступом морају да задовоље два услова:

Аутор/аутори и носилац/носиоци права на такав прилог додељује/ју свим корисницима слободно, неопозиво, глобално право приступа и лиценцу за умножавање, коришћење, дистрибуцију, пренос и приказивање рада јавно, као и да производе и дистрибуирају радове настале на основу њих у било ком дигиталном медију, за било коју одговорну сврху, уз одговарајућу напомену о ауторству (стандарди заједнице ће наставити да обезбеђују механизам обавезног навођења аутора и одговорног коришћења објављеног рада, као и до сада), као и право на израду мањег броја штампаних примерака за личну употребу.

Потпуна верзија рада, као и сви пратећи материјали, укључујући копију дозволе како је горе наведено, у одговарајућем стандардном електронском облику похрањује се (и на тај начин објављује) у најмање једном онлајн репозиторијуму који примењује одговарајуће техничке стандарде (као што је *Open Archive* протокол), и који подржава и одржава нека академска установа, научно друштво, владина агенција или друга призната организација која тежи да омогући слободан приступ, неограничену дистрибуцију, интероперабилност и дугорочно архивирање.

Подршка преласку на парадигму отвореног електронског приступа

Наше организације су заинтересоване за даљу промоцију нове парадигме отвореног приступа у циљу остваривања што веће добробити науке и друштва. Стога намеравамо да постигнемо напредак тако што ћемо:

- охрабривати наше истраживаче/стипендисте да објављују своје радове у складу са начелима парадигме отвореног приступа,
- охрабривати поседнике културне баштине да подрже отворени приступ постављањем својих извора на интернет,
- развијати средства и начине за вредновање прилога и интернет часописа са отвореним приступом како би се одржали стандарди обезбеђења квалитета и добре научне праксе,
- настојати да публикације са отвореним приступом буду признате приликом унапређивања аутора и вредновања њиховог научног доприноса,
- подржавати суштинску вредност доприноса инфраструктури отвореног приступа путем развоја софтверских алата, обезбеђивањем садржаја, изградом метаподатака или објављивањем појединачних радова.

Схватимо да процес преласка на отворени приступ мења правни и финансијски аспект ширења знања. Наше организације намеравају да дођу до решења која подржавају даљи развој постојећих правних и финансијских оквира како бисмо омогућили оптимално коришћење и приступ.